

Minden mesében ott bujkál egy új világ

Ismét bábos találkozó volt Váradon

Kultúra

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy IV. Fux Feszt. A Maszat-hegyen is túl, ahol lehetett találkozni Hollós Mátyással, Vitéz Lászlóval, halhatatlanságra vágyó királyfival, hókirálynővel, kis herceggel, béka-királykisasszonnyal, csilagszemű juhással, a háromágú tölgyfa tündérével, meg persze sok-sok bábművésszel és bábbal, gyerkőcökkel, felnőttekkel, kicsikkel és nagyokkal, szülőkkel és pedagógusokkal. A szervezők szándéka teljesült, hiszen igyekeztek minden nemzedéket bevonni a programba, minden generációhoz szólni. Ezért voltak babaprodukciók, kisdiákoknak, kamaszoknak és kimondottan felnőtteknek szóló előadások. Az alkotók bábművészeti konferencián, illetve szakmai beszélgetéseken vettek részt, fontos volt e majd egy hét alatt a műhelymunka, egymás bábszínházainak megismerése.

Negyedik alkalommal szervezte meg az Erdélyi Magyar Hivatásos Bábszínházak Fesztiválját, a Fux Fesztet a nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulata. (A névadó Fux Pál festőművész egykor a váradi bábszínház munkatársa volt, 2011-ben hunyt el Jeruzsálemben.) A váradi magyar művészi bábjátzás hetvenesztendő, ezért a Lilliput Társu-

lat új évada most ünnepi, eme jeles évforduló jegyében telik. A jubileumi évadnak pedig jobb nyitánya nem is lehetett, mint a szeptember 30. – október 5. között megtartott bábos találkozó.

Az első Fux Fesztet 2013-ban szervezték meg, a Lilliput akkori társulatvezetője, Szőke Kavinszki András és Czvikker Katalin, a Szigligeti Színház főigazgatója ötlete alapján. Versenyfesztiválként indult, s e versenyjelleg meg is őrizte, noha a versenyes mellett legalább oly fontos az, hogy a különféle bábos trüppök megismerjék egymást, lássák, ki hogyan és merre halad a bábművészet útján. A műhelymunkák során megbeszélik a látott előadásokat, bábtechnikákat, stílusokat. Lehet ismerkedni, barátkozni, az összetartozás érzését is adják ezek a találkozók. A hat erdélyi hivatásos magyar bábszínház – Brighella Bábtagozat, Szatmárnémeti; Puck Bábszínház, Kolozsvár; Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház, Marosvásárhely; Cimborák Bábszínház, Sepsiszentgyörgy; Csiky Gergely Állami Magyar Színház, Temesvár; Lilliput Társulat, Nagyvárad – mindig jelen van a fesztiválon, és szerepel a versenyprogramban. A szervezők a versenyben részt vevő trüppökre bízzák, melyik előadásukat akar-

Díjkiosztó ünnepség a Fux Feszt-gálán

Fotók: VIGH LÁSZLÓ MIKLÓS

ják bemutatni a Fux Fesztren. A székeljudvarhelyi Udvarhely Bábműhely versenyen kívül tart előadást; ők néhány éve kezdtek gyermek- és ifjúsági produkciókkal foglalkozni, sokszor küszködnek nehézségekkel, ám ez nem szegi kedvüket, nagyon lelkesek, és mindig nagy örömmel jönnek a Fux Fesztre. Az erdélyi, partiumi társulatok mellett 2019-ben a fesztivál vendége volt a debreceni Vojtina Bábszínház, a pécsi MárkusZínház, a zalaegerszegi Griff Bábszínház, a Bozsik Yvette Társulat, Fabók Mancsi Bábszínháza, Markó Valentyik Anna, illetve Pályi János. Rajtuk kívül a mostani találkozón is részt vett egy-egy előadással a nagyváradi Regina Maria Színház Arcadia Bábtársulata is, továbbá a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem bábos, illetve a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem színész szakos hallgatói.

A fesztivál a népmese napjával kezdődött. A népmesei hagyományokból sokat lehet meríteni, töltekezni. Ezért is jó, hogy egy egész napot szántak erre a Fux Fesztren.

A babaelőadásokat nullától hároméves korig ajánlották, a legapróbb nézőkre, csecsemőkre, karonülőkre, totyogókra is gondolván. Hangeffektusok, színek, zenék, pöttyök, formák, játékok összehatása. Az első színházi élmények. Jó néhány babaprodukció szerepelt most a programban, például: *Kézzel-lábbal*, *Omuleţ* (Emberke), *Űl, áll, fekszik*, *Pötty*, *Bogarak*. Volt, ami csodálkozásra késztette a kicsiket, volt, ami

Egy kis pajzánság és bolondozás

megörvendeztette őket, s olyan jelet is akadt, amelyik megijesztette némelyik kisgyermeket, például az Emberke, amikor szétszaladtak a testrészei és külön életre keltek.

Egy-egy előadás közben és után a gyermekek őszintén, néha mókásan, néha megilletődötten véleményt nyilvánítottak. Némelyik „nyilatkozat” a Youtube-ra és a Lilliput Társulat Facebook-oldalára is fölkerült. Megtudhattuk például, hogy vagányak a rappelő pókok, a bűdös bogarak meg viccesek. A hatalmas Hókirálynő meg hogy tudott olyan nagy lenni? Persze akadt, aki erre is tudta a választ. Ugyancsak a *Hókirálynő* meséjében volt egy fura figura. „Azt hittük először, hogy egy örült tudós. Aztán kiderült, hogy nyuszi. Hogy lehet az nyuszi?” – mondta az egyik kislány.

Egy fesztivál úgy jó (sok egyéb tényező, szempont mellett), ha sokszínű, ha mindenki talál kedvére való programot – s egy bábfesztivál esetében az sem elhanyagolandó, hogy a felnőttek se unatkozzanak. Nos, egy mesejáték élvezetes lehet felnőtt fejfel is, lehet örülni a játéknak, főleg ha az ember nem rejt el a lelkében lakozó gyermekséget. Voltak kifejezetten felnőtteknek szóló előadások. A *Grand Hotel*, a MárkusZínház előadása, ahogy azt a címből sejteni lehetett, Rejtő Jenő regényét vette alapul. Ketten játszották (Vajda Zsuzsanna és Pilári Gábor) a két szálon futó történetet. Az egyik szál maga a regény kibontakoztatása. A másik pedig az írónak és asszisztensének,

gépíróőjének a diskurzusa, évődése a mű létrejötte közben. Mindezt rengeteg humorral, ötlettel, ízes beszéddel megelevenítve, sok jó dzsesszmuzsikával – ez utóbbi a társulat zenekarának jóvoltából. A két felvonás között volt egy hosszabb szünet, mialatt megvendégelték a nézőket a Szigligeti Stúdió előterében. Banánoxidos desszerttől kezdve mindenféle finomság volt az asztalon, majd falatozás, kicsike szuszsanás után folytatódott Félix és Maud, illetve P. Howard és Szidónia szövevényes története. A MárkusZínház egyébiránt a III. Fux Fesztren is jelen volt, akkor a repülés történetéről meséltek igencsak szépen.

Azért a kis bolondságért címmel Fabók Mancsi Bábszínháza pajzánkodott kicsit, hol szomorú, hol vidám magyar népi szerelmes történetek, szerelmi kiokosítók gyűjteménye alapján. Fabók Mariann és Keresztes Nagy Árpád zamatos székely beszéddel, tréfás módon vallottak színt „évaságunkról” és „ádámságunkról” az élet különféle szakaszaiban.

Az *Ilonka* szintén felnőtteknek való bábelőadás. Erdei Emese és Ilonkát, a mérai cigányasszonyt megelevenítő óriásbábja nagy beleéléssel játszott. Ilonka egyszerűen csak mesélte az életét: hogyan szomorította el gyermekkorát édesanyjának halála, hogyan kóborolt, küszködött a család, miként packázott velük a történelem a második világháborútól az 1989-es

revolúcióig, hogyan bántak vele a férfiak, miként élhette meg nőiségét, cigányságát, hogyan fogadta azt, amit az élet adott és elvett. Lelket vidámító és szívzsomorító históriák váltakoztak, pörgött, forgott a történet, akár ekhós szekér a vándorúton. A mesélést roma zenék és képzőművészeti motívumok egészítették ki. Könczei Csilla és Lăcătuș Ileana *Ilonka néni* című könyvét Hatházi András dramatizálta és Palocsay Kisó Kata rendezte.

Ideje van egy fesztiválon (is) a nevétesnek, és ideje a szomorúságnak. És *Ideje a meghalásnak*. Markó Valentyik Anna a két évvel ezelőtti Fux Fesztre az anyaság örömeiről és nehézségeiről szóló *Anyajegy* című előadását hozta el. Most egy ugyancsak szívhez szóló, néha felkavaró, Polcz Alaine szövegeiből és Karády Katalin dalai-ból összeállított produkciót mutatott be a váradi közönségnek. (Néhány nappal a Fux Feszt-es fellépése előtt Junior Prima díjat kapott a művésznő.) Súlyos kérdésekkel foglalkozik előadásában. Hány évesnek érezzük magunkat? Meddig nő egy nő? Meddig marad meg benne a női hiúság? A fiatal és örök lelkünk hogyan élhet egy öreg(edő) testben? Egy huszonéves nő és egy nyolcvanéves báb játszotta el e furcsa kettősséget, e kettőnek a „lehetetlenségét és lehetséges-ségét”. A világra jövőnk, de egyszer távoznak is innen. Furcsa érzés arra gondolni, hogy meghalunk. Mivel adhatunk vigaszt egy haldoklónak? És mivel vigasztalhatjuk magunkat? Hogyan fogadjuk ezt el? Amikor már nagyon fáj, és amikor eljő az idő,

amikor már semmi sem fáj. Szép, megható, időnként megrázó előadás ez öregedésről, mulandóságról, elmúlásról...

A IV. Fux Feszt díjkiosztó ünnepséggel zárult. A gálán Czvikker Katalin köszöntőbeszéd helyett rövid mesét mondott a Szigligeti Színház három társulatáról, amely pár esztendeje úgy döntött, inkább közösen folytatják útjukat, mert együtt erősebbek. Mindhárom társulatnak megvan a maga helye, így kerek az egész. Botházy Daróczi Réka, a Lilliput Társulat művészeti vezetője reményét fejezte ki, hogy mindenkit élményekkel, tapasztalatokkal sikerült feltarisznyázni az elmúlt napokban.

A Fux Feszt egyik jellegzetessége az is, hogy rangos szakmai zsűri mellett pedagógus- és gyermekzsűri is nyomon követi, majd véleményezi az előadásokat. A negyedik bábos találkozón a szakmai zsűri tagja volt Asbóth Anikó bábszínész, a debreceni Vojtina Bábszínház igazgatója, a Magyar Bábszövetség elnöke, Benedek Botond színész, Papp Tímea színházkritikus. A gálán először a pedagógus-zsűri részéről Szatmári Ildikó ismertette döntésük eredményét. A *Szélszabadító* című előadásra esett a választásuk, mert megvan benne az összhang, megfelel a gyermekek életkori sajátosságainak, a nagyobbaknak is örömet ad a produkció, mely olyan, akár egy ékszerdoboz. A gyermekzsűri lakonikus lazasággal közölte, nekik a *Volt egyszer egy...* című előadás a legkedvesebb.

Pöttyök és babák

A különdíjakat átadó Benedek Botond, aki Benedek Elek (idén van születésének a 160., halálának a 90. évfordulója) leszármazottja, Elek apó testvérének, Benedek Gábornak az ükunokája, a mesék végtelen birodalmáról beszélt. Ahogyan Benedek Elek meséiről mondták, minden mese élmény, szín, szó, érzélem.

Asbóth Anikó értékelte a szakmai zsűri nívódíjasát, a *Volt egyszer egy...* című előadást, amelynek érdekes a színházi formanyelve, föllelhetők benne a kortárs technikák is, másfelelől költői, felemelő mesevilág. Amint az Ariel színház társulatának előadásában elhangzott: „Mindennek van meséje, és minden mesében ott buj-

kál egy új világ, egy újabb csoda.” Asbóth Anikó hangsúlyozta: hasznos és jó dolog, hogy a Fux Feszt keresztmetszetet ad az erdélyi magyar bábjátszásról.

Végül a nézők búcsúzóul megtekinthették a Fabók Mancsi Bábszínháza által bemutatott, *A háromágú tölgyfa tündére*

című előadást. Az előzenés játékkal a népmesék világába utazhattunk, kilépve ismét a mindennapok szürkeségéből.

TÓTH HAJNAL

Benedek Elek (külön)-díjak a fesztiválon

Benedek Botond, a szakmai zsűri tagja három különdíjat ítelt oda:

Lukács Emőkének, a Tomcsa Sándor Színház Udvarhely Bábműhely által bemutatott *Béka-királykisasszony* című előadásban nyújtott alakításáért;

Stéfán Bodor Máriának, a Szigligeti Színház Lilliput Társulata által bemutatott *Túl a Maszat-hegyen* című előadásban nyújtott alakításáért;

A Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata Brighella Bábtagozatának a *Szélszabadító* című előadásban nyújtott kollektív munkáért.

A pedagógus- és gyermekzsűri díjazottjai

A IV. Fux Feszt – Erdélyi Magyar Hivatásos Bábszínházak Fesztiváljának gyerekszűrije (Keresztes Nagy Boróka és Keresztes Nagy Ágota) az Ariel Ifjúsági és

Gyermekszínház társulata által bemutatott *Volt egyszer egy...* című előadást ítélte a legjobbnak.

A pedagógus-zsűri (Szatmári Ildikó, Pető Csilla, Rusz Csilla) a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata Brighella Bábtagozata által bemutatott *Szélszabadító* című előadást díjazta.

A szakmai zsűri díjazottjai

A fesztivál szakmai zsűrije (Asbóth Anikó, Benedek Botond, Papp Tímea) a legjobb látványnak járó Fux Pál-díjjal jutalmazta a Cimborák Bábszínház társulata által bemutatott *A halhatatlanságra vágó királyfi* című előadást.

A legjobb alakítás díját Lukács Emőke, a Tomcsa Sándor Színház Udvarhely Bábműhely által bemutatott *Béka-királykisasszony* című előadásban nyújtott alakításáért nyerte el.

A legjobb előadásnak járó díjat az Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház társulata vihette haza a *Volt egyszer egy...* című előadásért.